ВПЛИВ РОЗВИТКУ ОНЛАЙН СЕРВІСІВ НА ДИФЕРЕНЦІАЦІЮ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН З НАДАННЯ ПОСЛУГ

СВІТЛАК І.І. - к.ю.н., доцент, завідувач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету

УДК 347.1

Статтю присвячено комплексному дослідженню диференціації цивільних правовідносин з надання послуг з врахуванням впливу стрімкого розвитку технологій, зростаючого попиту на онлайн ресурси. Автором проаналізовано зміни, які відбуваються у досліджуваній сфері суспільних відносин і які пов'язані із застосуванням мережі Інтернет. Доведено, що інтенсивний розвиток інформаційного суспільства створює нові сприятливі умови для удосконалення цивільних правовідносин з надання послуг. Звернено увагу, що Інтернет, як всесвітня система взаємосполучених комп'ютерних мереж, не є підставою виникнення цивільних правовідносин, в тому числі з надання послуг з використанням Інтернет, а слугує засобом, функціонування якого сприяє виникненню правовідносин між суб'єктами зазначених відносин. Здійснено диференціацію цивільних правовідносин з надання послуг з врахуванням впливу зростаючого попиту на онлайн ресурси.

Ключові слова: послуги, цивільні правовідносини, мережа Інтернет, онлайн ресурси, диференціація, телекомунікація.

Вступ

Наукове осмислення динамічних процесів, що відбуваються у приватному житті, викликає постійний інтерес з боку дослідників, породжує нові дискусії із врахуванням сучасних тенденцій розвитку цивільних правовідносин. Нині цивілістика переживає час особливих викликів, пов'язаних зі стрімким розвитком технологій, їх радикальним впливом на усі сфери суспільних відносин. Застосування різних платформ для комунікації в Інтернеті, використання інструментів електронної комерції значно збільшили масштаби та якість надання послуг, їх кількість, що сприяє новим можливостям для розвитку цивільних правовідносин.

Різні аспекти цивільних правовідносин з надання послуг, в тому числі і їх диференціація були об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: Голіна О.В., Ємельянчик С.О., Остафійчук Я.В., Рєзнікова В.В., Телестакова А.А., Янишен В.П. та ін. Вплив мережі Інтернет на розвиток правовідносин з надання послуг досліджували Аляб'єва Н.В., Дмитрик Н.А., Енан Р.Є., Жилінкова І.В., Карпенко О.І., Кохановська О.В., Малахов С.В., Машковська Л.В., Петренко Н.О., Савчук Н.В. та ін.

Метою статті є з'ясування впливу зростаючого попиту на онлайн ресурси на диференціацію цивільних правовідносин з надання послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження

Багатоманітність видів діяльності, які охоплює сфера послуг (транспортних, фінансових, туристичних, юридичних, медичних, рекламних тощо), створює оптимальні можливості для задоволення індивідуальних та суспільних потреб. Водночас, інтенсивний розвиток інформаційного суспільства створює нові сприятливі умови для її

удосконалення. Синтез вищезазначених сучасних можливостей у приватній сфері, її подальший розвиток викликає необхідність вирішення комплексу важливих завдань, серед яких пріоритетним є пізнання природи нових правових явищ, що виникають у приватно-правовій дійсності, адекватне регулювання правовідносин, які поєднують віртуальний та фізичний простір.

В нашій державі активізації процесів впровадження електронних послуг, їх розвитку сприяє застосовувана у даному напрямі діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що засвідчує розуміння з боку влади необхідності таких реформ. Зокрема, у 2018 році було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, якою передбачено здійснення ряду заходів, що мають сприяти впровадженню відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, визначено критичні сфери та проєкти цифровізації, серед яких: освіта, туризм, сфера охорони здоров'я, транспорт [1].

Використання онлайн-ресурсів створює сприятливі умови для досягнення кінцевої мети, на яку спрямовані цивільні правовідносини, – задоволення інтересів їх учасників. Удосконалення комп'ютерних технологій та підвищення комп'ютерної грамотності дозволяє змінювати традиційні методи та стиль роботи усіх учасників зазначених відносин, дозволяючи виконавцям розширити коло замовників за рахунок диференціації роботи з ними, а замовникам отримати послуги не відходячи від гаджета. Таким чином, переваги отримують не лише замовники, але й виконавці послуг. В результаті такої взаємодії виграють і суб'єкти приватних правовідносин, і держава. Згідно з дослідженням Світового банку, зростання проникнення Інтернету у країні на 10% призводить до зростання ВВП на 1,4% [2, с. 147].

Ще однією важливою перевагою використання телекомунікаційних технологій є їх транснаціональний характер, завдяки чому значно розширюються можливості для учасників цивільних правовідносин з надання послуг. Але для їх ефективного використання внутрішнє законодавство має бути приведено у відповідність до міжнародних норм та стандартів. Н.О. Петренко та Л.В. Машковська вказують на такі основні напрями, за якими Україна нині приводить національне законодавство у відповідність до європейського:

1) інтероперабельність (Interoperability) та електронні сервіси (eServices) – долучення України до Програми ЄС ISA[2] – Interoperability solutions for public administrations, businesses and citizens, проєктів e-CODEX, e-Invoicing, а також ініціативи Single Digital Gateway;

2) відкритість і прозорість даних – розвиток відкритих державних даних в Україні забезпечить підвищення відкритості, прозорості й ефективності роботи державних органів і є шляхом до розвитку нової для України цифрової індустрії – індустрії відкритих даних;

3) електронна ідентифікація (eID) – нині Державне агентство з питань електронного врядування України сприяє процесам упровадження, розповсюдження та популяризації електронного підпису і технологій MobileID та BankID. Наразі розроблено вимоги до засобів електронної ідентифікації, рівнів довіри до засобів електронної ідентифікації для їх використання у сфері електронного урядування [3, с. 116-117].

Слід звернути увагу, що, незважаючи на те, що послуги є невід'ємною частиною повсякденного життя й істотною умовою договорів з надання послуг, на рівні вітчизняного законодавства відсутня дефініція послуги, в тому числі й у ЦК України, положення Глави 63 якого мають відношення до усіх договорів про надання послуг, а Главами 64 – 74 врегульовано цивільні відносини з надання окремих видів послуг. Як бачимо, ЦК України не містить вичерпного переліку договорів про надання послуг, що, зважаючи на їх кількість, є цілком виправданим.

Системний аналіз цивільних правовідносин з надання послуг дозволяє зробити висновок про їх суттєву неоднорідність, що обумовлено не лише специфікою цивільних правовідносин, але й стрімким розвитком економічних відносин через мережу Інтернет, збільшенням попиту на онлайн ресурси. Простежити зміни, які відбува-

ються у правовідносинах з надання послуг, можливо за посередництвом редакцій Міжнародної класифікації товарів та послуг для реєстрації знаків (Ніццької класифікації). У редакції Класифікації 11-2020 послуги поділено на одинадцять класів (35-45), до кожного із яких належить певний вид послуг. Так, до прикладу, згідно переліку, до класу 38 «Телекомунікаційні послуги» належать послуги щодо: забезпечування доступу до баз даних, забезпечування користувачів доступом до глобальних комп'ютерних мереж, забезпечування спілкування в інтернет-чатах, зв'язок за допомогою комп'ютерних терміналів, передавання електронною поштою, передавання цифрових файлів, пересилання повідомлень, послуги відеоконференцзв'язку, прокат часу доступу до глобальних комп'ютерних мереж та інші [4].

Значимим документом щодо регулювання сфери послуг є Генеральна угода про торгівлю послугами. З метою виконання цілей регулювання у вказаному документі здійснено класифікацію послуг з їх поділом на дванадцять секторів: ділові послуги; послуги у сфері зв'язку й аудіовізуальні послуги; будівельні та пов'язані з ними інженерні послуги; дистриб'юторські послуги; послуги у сфері освіти; послуги, пов'язані з захистом навколишнього середовища; фінансові послуги; послуги у сфері охорони здоров'я і соціального забезпечення; туризм і послуги, пов'язані з подорожами, послуги з організації дозвілля, культурних і спортивних заходів (крім аудіовізуальних послуг); транспортні послуги; інші послуги. Кожен сектор поділяється на підсектори (всього 155) [5].

Пізнанню правової природи цивільних правовідносин з надання послуг у зв'язку з активізацією телекомунікаційних процесів сприяє їх диференціація. Поняття «диференціація» широко застосовується у наукових розвідках як інструмент при дослідженні різних суспільних явищ. У філософській енциклопедії термін «диференціація» (франц. differentiation, від латинського «differentia» – різниця, відмінність) визначається як сторона процесу розвитку, пов'язана з поділом, розчленуванням цілого, що розвивається, на частини, ступені, рівні [6, с. 170].

Д. Є. Петров вказує, що диференціація права є одна з основних поряд з інтеграцією закономірностей в розвитку і функціонуванні системи права, що виражається в безперервному багаторівневому процесі змінної інтенсивності роз'єднання, формування нових структурних утворень у праві (збільшенні числа його елементів), в розширенні кола виконуваних ними функцій, а також у визріванні якісних відмінностей елементів, за допомогою чого забезпечуються належна ступінь різноманітності правового регулювання і своєчасна адаптація його до мінливого зовнішнього середовища [7, с. 13]. Автор звертає увагу на те, що даний процес виділяє у структурі права все нові елементи як відповідну реакцію на постійне збільшення різноманітності в системі регульованих суспільних відносин [7, с. 13].

Слід звернути увагу на існуючу у доктрині сучасного цивільного права класифікацію послуг. А. А. Телестакова пропонує доволі об'ємну класифікацію послуг за такими критеріями: 1) в залежності від того, чи послуга, до яких особа звертається на власний розсуд та за власним бажанням чи вимушено – послуги добровільні та нав'язані; 2) залежно від специфіки конкретної послуги – послуги професійні та непрофесійні; 3) за змістом активної форми поведінки виконавця – послуги, що надаються лише власною діяльністю та послуги, що надаються з залученням допоміжних засобів (устаткування, матеріалів тощо); 4) залежно від необхідності присутності замовника – послуги, при наданні яких обов'язковою є присутність замовника та ті, що надаються за відсутності останнього; 5) залежно від періодичності надання послуг – разові та абонентні; 6) в залежності від тривалості процесу надання послуг – одноразові та тривалі; 7) за критерієм сфери надання послуг – споживчі, звичайні та ділові чи торгові послуги у сфері підприємницької діяльності; 8) послуги юридичного, юридико-фактичного та фактичного характеру; 9) залежно від об'єкту впливу – особисті на неособисті послуги; 10) за характером взаємозв'язку послуг з потребами, які задовольняються – основні та додаткові (супутні); 11) в залежності від того, чи є послуга лише трудомісткою, чи вимагає додаткових

спеціальних знань з боку послугонадавача – наукомісткі та не наукомісткі; 12) за критерієм оборотоздатності послуг – оборотоздатні, обмежено оборотоздатні та ті, що вилучені з обороту; 13) за способом надання послуги з використанням і без використання електронних обчислювальних машин – послуги, що надаються з використанням електронних обчислювальних машин та ті, що надаються без використання електронних обчислювальних машин; 14) з врахуванням реальних соціально-економічних зон, на які поширюється сфера їхньої дії – договори про надання послуг у соціальній інфраструктурі, у виробничій інфраструктурі та у інфраструктурі ринку [8, с. 90-105].

О. В. Голіна виділила наступні головні критерії поділу договорів з надання послуг у господарській сфері: 1) за джерелом регулювання договірних відносин з надання послуг – договори, які передбачені ЦК України; договори які, передбачені ЦК України і законом; договори, що передбачені іншими нормативно-правовими актами, договори, які хоч і не передбачені чинним законодавством, однак поширені у договірній практиці учасників господарських правовідносин і регулюються главою 63 ЦК України; 2) залежно від характеру діяльності – договори про надання юридичних послуг; договори, спрямовані на надання фактичних послуг; договори, що поєднують послуги юридичні і фактичні; договори про надання фінансових послуг; 3) за характером правосуб'єктності послугонадавача – договори, у яких послугонадавач із загальною правосуб'єктністю та договори, у яких послугонадавач із спеціальною правосуб'єктністю; 4) за порядком формування зв'язків, які покладено в основу договору – прямі, посередницькі [9, с. 327-328].

В юридичній літературі також існує поділ послуг на «чисті послуги», «так звані послуги» та «послуги зі змішаних договорів». До «чистих послуг» належить ряд послуг, які позбавлені речового результату (туристичні, медичні, перевезення, послуги у галузі освіти тощо). «Так звані послуги» мають ознаки «чистих послуг», тому як при наданні зазначених послуг виникає нестійкий уречевлений результат. У зазначених послугах відсутня ознака невідчутності, а в ряді випадків – моментального споживання. Надання таких послуг спрямоване на підтримку визначеного якісного стану речей, а також зовнішнього вигляду людей або тварин. «Послуги зі змішаних договорів» надаються на підставі договору, що включає елементи різних договорів. Якщо змішаним договором передбачається матеріалізований результат, однак одночасно надаються певні послуги, роботи та надані послуги не змішуються – матеріалізований результат є наслідком роботи [10].

У наведеному вище далеко неповному переліку критеріїв поділу послуг, лише у запропонованій А. А. Телестаковою класифікації спостерігаємо їх поділ за критерієм використання телекомунікаційних систем. З іншого боку, більшість охоплених іншими класифікаціями груп послуг можуть опосередковано або безпосередньо надаватись з використанням мережі Інтернет.

До більшості цивільних зобов'язань, пов'язаних з наданням послуг і опосередкованих Інтернетом, незважаючи на характерні особливості, прийнятним є застосування традиційних правових засобів, оскільки вони є суспільними відносинами, що належать до предмету цивільного-правового регулювання. В контексті досліджуваного питання слід звернути увагу на те, що Інтернет як всесвітня система взаємосполучених комп'ютерних мереж не є підставою виникнення цивільних правовідносин, в тому числі з надання послуг з використанням Інтернет, а слугує засобом, функціонування якого сприяє виникненню правовідносин між суб'єктами. Як слушно відмічає О.І. Карпенко, такі цивільно-правові відносини породжують безпосередньо суб'єкти, які тим чи іншим способом пов'язані з цією мережею. Існування Інтернету не змінило і правової природи послуги як об'єкта цивільних правовідносин, змінився спосіб її надання [11, с. 29].

С. В. Малахов звертає увагу на те, що цивільні правовідносини, що виникають у віртуальному середовищі Інтернету, відіграють, як правило, службову роль по відношенню до існуючих у реальному світі майнових, пов'язаних та не пов'язаних із ними особистих немайнових та деяких

організаційних відносин [12]. У зв'язку з глобалізацією суспільних процесів, зміною векторів розвитку Інтернет-правовідносин, в тому числі пов'язаних з пандемією у світі, викладене автором положення щодо службової ролі цивільних правовідносин, що виникають у Інтернет-середовищі, на нашу думку, втрачає актуальність. Навпаки, їх активний розвиток, пов'язаний з оперативністю, зручністю, масштабністю та економією коштів, які збільшують їх, у тому числі фінансову привабливість, відбувається настільки швидко, що у деяких сферах віртуальні правовідносини практично витісняють відповідні правовідносини у реальному просторі. Тому, на нашу думку, з урахуванням збільшення попиту на онлайн ресурси, інтенсивності використання мережі Інтернет, доцільним є поділ цивільних правовідносин з надання послуг за ступенем їх можливої віртуалізації:

1) цивільні правовідносини з надання послуг, що можуть існувати лише у віртуальному середовищі (правовідносини з надання інтернет-послуг, зокрема ті, що виникають з договорів надання послуг хостингу). До цієї групи цивільних правовідносин належать лише ті, можливість існування яких напряму пов'язано не лише з використанням мережі Інтернет як засобу, а взагалі з його існуванням. Об'єктом цих правовідносин є, до прикладу, забезпечування спілкування на форумах у режимі онлайн, передавання електронною поштою, забезпечування користувачів доступом до глобальних комп'ютерних мереж;

2) цивільні правовідносини з надання послуг, для яких не має суттєвого значення простір (фізичний чи віртуальний), у якому вони можуть існувати (правовідносини з надання рекламних, освітніх послуг, юридичних, медичних консультацій). Для даної групи правовідносин, які існують у фізичному просторі, мають значення можливості, які забезпечує мережа Інтернет. Зокрема, завдяки цьому засобу може підвищуватись якість надання послуг, їх швидкість, знижується затратність. Крім зазначеного, у сфері цивільно-правових послуг існує інтенсивна конкуренція, тому суб'єкти їх надання змушені постійно шукати нові засоби підвищення своєї конкурентноспроможності;

3) цивільні правовідносини з надання послуг, для яких не має суттєвого значення простір (фізичний чи віртуальний), у якому вони можуть існувати, однак для яких стрімка віртуалізація є загрозою бути повністю переведеними у віртуальний світ (правовідносини з надання бібліотечних послуг). Поряд з існуванням життєвозабезпечувальних, актуальних послуг існує ряд послуг, які, існуючи у фізичному просторі, потребують підтримки з боку влади з причини їх неконкурентноздатності. Мова йде, зокрема, про послуги, які покликані забезпечувати культурний рівень суспільства і здебільшого сьогодні перебувають у стані занепаду. За відсутності фінансової підтримки та за існування онлайн-альтернативи їх надання може повністю перейти у віртуальний простір;

4) цивільні правовідносини з надання послуг, що можуть існувати лише у фізичному просторі, тобто правовідносини з надання послуг, які не можуть надаватись без фізичного контакту (правовідносини з надання медичної допомоги при пологах). Для надання цивільно-правових послуг в межах даної групи правовідносин залежно від характеру послуги необхідним є фізичний контакт між суб'єктами правовідносин (правовідносини з надання перукарських послуг), між виконавцем та матеріальним об'єктом (правовідносини з надання послуг ремонту автомобіля). Надання таких послуг не виключає застосування мережі Інтернет, наприклад з метою реклами послуг, надання консультації замовнику та інше.

Нижче наведемо позиції інших розвідників, якими пропонуються відмінні від вищезазначеної ознаки поділу правовідносин, які виникають з використанням онлайн-ресурсів. Р. Є. Енан відносини, що виникають за посередництвом мережі Інтернет, диференціює за наступними ознаками: 1) в залежності від суб'єктів: між розробниками інформаційних мереж та їх партнерами; між спеціалістами, які створюють (виробляють) і розповсюджують інформацію в Інтернеті; між інформаційними провайдерами, що надають ліцензії на здійснення онлайнових послуг; між громадянами, організаціями, фірмами та іншими споживачами (користувачами); 2) в залежності від державної при-

належності фізичних і юридичних осіб: між вітчизняними та іноземними провайдерами; між іноземними провайдерами та вітчизняними користувачами; між вітчизняними юридичними особами та іноземними громадянами; між вітчизняними та іноземними розробниками мереж; між фахівцями; 3) в залежності від мети виникнення відносин та інформаційного впливу: внутрішні відносини (відбуваються у кіберпросторі); зовнішні відносини (пов'язані з наданням зовнішніх інформаційних послуг) [13].

І.В. Жилінкова до відносин, які пов'язані з використанням Інтернету, зараховує: 1) відносини, які пов'язання з функціонуванням самої мережі й доступом до неї; 2) відносини, що виникають у сфері електронної комерції (електронного бізнесу); 3) відносини щодо захисту авторських прав на об'єкти інтелектуальної власності, які розміщені в Інтернеті, а також ті, що пов'язані з функціонуванням у мережі засобів масової інформації; відносини, що виникають стосовно захисту конфіденційності інформації в Інтернеті, забезпечення цілісності систем, інформаційної безпеки,запобігання розповсюдженню інформації, що має кримінальний зміст [14, с. 126-127].

О.І. Карпенко, проаналізувавши цивільні правовідносини, що виникають в результаті надання та отримання Інтернет-послуг, на основі критерію урахування кінцевого результату, який досягається внаслідок надання Інтернет-послуги (доступ до мережі, місце виконання зобов'язання (послуги), Інтернет – як інструмент для надання інших послуг), останні поділила на такі групи: 1) послуги доступу до мережі Інтернет (Інтернет-провайдинг); 2) послуги в мережі Інтернет (реєстрації доменних імен, хостингу тощо); 3) послуги, опосередковані мережею Інтернет (дистанційне навчання, Інтернет-банкінг, реклама, розміщення контенту тощо) [11, с. 36].

Висновки

Узагальнюючи різні наукові позиції щодо диференціації послуг, можемо виснувати, що існуючі позиції вказують на багатоплановість виявів послуг, а актуальність диференціації – на появу нових правових явищ, видозміну вже існуючих правових явищ, які потребують додаткового дослідження. Тому диференціацію цивільних правовідносин з надання послуг з урахуванням існуючих змін, в тому числі пов'язаних з функціонуванням телекомунікаційних систем, слід розглядати не лише як один із нових, пов'язаних з цим етапів розвитку зазначених правовідносин, як закономірний процес, що вказує на динамічність цивільних правовідносин з надання послуг, але й на їх особливу правову природу.

Література

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р#Text
2. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Кер. проекту О. Пищуліна. Київ: Видавництво: «Заповіт», 2020. 274 с.
3. Петренко Н. О., Машковська Л. В. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. №1. С. 112-119.
4. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація). 11-2020. URL: https://ipstyle.ua/ua/classes_mktp/
5. Остафійчук Я. В. Підходи до класифікації послуг у контексті формування системи управління сферою послуг. *Ефективна економіка*. 2012. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=892.
6. Философский энциклопедический словарь. Гл. ред.: Ильичев Л. Ф., Федосеев П. Н., Ковалев С.М., Панов В. Г. Москва: «Советская энциклопедия», 1983. 840 с. URL: http://endic.ru/enc_philosophy/Differehciaciya-1343.html
7. Петров Д. Е. Дифференциация и интеграция структурных образований системы российского права: автореф. дис. … докт. юрид. наук: 12.00.01. Саратов, 2015. 60 с.
8. Телестакова А. А. Правове регулювання відносин з надання послуг. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 160 с.

9. Голіна О.В. Питання класифікації договорів з надання послуг у господарській сфері. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2013. № 2-1 (Ч. 1). Том 26 (65). С. 324-331.

10. Янишен В.П. До питання розмежування договорів підряду та договорів про надання послуг. file:///C:/Users/Work/Downloads/62835-Article%20Text-129101-1-10-20160314%20(1).pdf.

11. Карпенко О.І. Інтернет-послуга як об'єкт цивільно-правових відносин: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2015. 207 с.

12. Малахов С.В. Гражданско-правовое регулирование отношений в глобальной компьютерной сети Интернет: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Москва, 2001. 173 с. URL: https://www.dissercat.com/content/grazhdansko-pravovoe-regulirovanie-otnosheniі-v-globalnoi-kompyuternoi-seti-internet

13. Енан Р.Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*. URL: http://aphd.ua/publication-173/

14. Жилінкова І. Правове регулювання Інтернет-відносин. *Право України*. 2003. № 5. С.124-128.

THE IMPACT OF THE DEVELOPMENT OF ONLINE SERVICES ON THE DIFFERENTIATION OF CIVIL LEGALRELATIONS FOR THE PROVISION OF SERVICES

The article is devoted to a comprehensive research of the differentiation of civil legal relations for the provision of services, taking into account the impact of the rapid development of technology, the growing demand for online resources. The author analyzes the changes that are taking place in the studied field of public relations and which are related to the use of the Internet. It is proved that the intensive development of the information society creates new favorable conditions for the improvement of civil legal relations for the provision of services. It is noted that the Internet as a global system of interconnected computer networks is not the basis for civil legal relations, including the provision of services using the Internet, but serves as a means by which the operation promotes legal relations between the subjects of these relations. Taking into account the impact of growing demand for online resources, differentiation of civil legal relations for the provision of services has been carried out.

Keywords: *services, civil legal relations, Internet, online resources, differentiation, telecommunications.*